

λειοποιήσιν τῆς ἐπιστημονικῆς μαθήσεως, ἢ ἑλλειψίς δηλαδὴ βιβλίων. Οἱ ταλαίπωροι φοιτηταὶ ἀναγκάζονται ἔνεκα τούτου νὰ δαπανῶσι τὰ τέσσαρα ἔτη τῆς φοιτήσεώς των εἰς ἀντιγραφάς. Πρέπει ν' ἀντιγράψωσι τὰ τετράδια τοῦ φιλοσόφου, τὰ τετράδια τοῦ βοτανικοῦ, τὰ τετράδια τοῦ φυσικοῦ, τὰ τετράδια τοῦ φυσικοῖστορικοῦ, τὰ τετράδια τοῦ παθολόγου, καὶ πολλὰ ἄλλα, τὰ ὅποια τώρα δὲν ἐνθυμούμαι, ὡς ἂν εὕρισκόμεθα εἰσέτι εἰς τὸν 18ον αἰῶνα! Οἱ σοφοὶ καθηγηταὶ δὲν εὐκαιροῦσι νὰ ἐκδώσωσι διὰ τοῦ τύπου τὰ μαθήματά των, διότι τὸν καιρὸν των δαπανῶσιν εἰς ἄλλα ὠφελιμώτερα. Καὶ τίς περὶ τούτου ἀμφιβόλλει ἀφοῦ ἀνέγνωσε τὰ Φιλολογικὰ πάρεργα τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ τῆς φιλοσοφίας, τὰ ἐπιστημονικὰ παράδοξα τοῦ καθηγητοῦ τῆς φυσικῆς, τὸ Τύρι λύρι τοῦ καθηγητοῦ τῆς βοτανικῆς, τὰς σατυρικὰς διατριβὰς τοῦ καθηγητοῦ τῆς γενικῆς ἱστορίας καὶ τὴν γραμματικὴν του!

Ὅπως δὴποτε ἡ ἑλλειψὶς ὑπάρχει καὶ ταύτην πᾶν φιλοτίμως θεραπεύει ἐν μέρει ὁ κύριος Παῦλος Ἰωάννου διὰ τοῦ σήμερον ἀναγγελλομένου ἀξιολόγου βιβλίου του. Εἶθε δὲ καὶ ἄλλοι νὰ μιμηθῶσι τὸ καλὸν τοῦτο παράδειγμα καὶ νὰ ἐξομαλύνωσι διὰ τῆς ἐκδόσεως καταλλήλων ἐπιστημονικῶν βιβλίων τὴν σχολιὰν καὶ δυσπρόσιτον πρὸς τὰς ἐπιστήμας ὁδόν.

— *Περὶ Θράκης. Λόγος ἐκφωνηθεὶς κατὰ τὴν ἐπέτειον ἑορτὴν τῆς ἐν Φιλίππουπόλει κεντρικῆς ἑλληνικῆς Σχολῆς, ὑπὸ Βλασίου Γ. Σχορδέλη (Σχολάρχου). Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1865.*

Ἄν καὶ συντομωτάτη ἡ περὶ Θράκης αὕτη μονογραφία, περιέχει ὅμως τὰ κυριώτερα καὶ ἀξιολογώτερα ἱστορικὰ γεγονότα μετὰ πολλῆς σαφειᾶς ἐκτεθειμένα. Ὁ συγγραφεὺς ἐν τέλει προεπαθεὶ λίαν εὐφυῶς ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἡ Θράκη διαμένει μέχρι σήμερον χώρα Ἑλληνική περαίνει δὲ τὴν πραγματείαν του διὰ τοῦ ἐξῆς ἀξιόμνημονεύτου ἐπιλόγου. . .

. . . «Ἡ μεγίστη, ἡ ζῶσα ἀπόδειξις τῆς ἑλληνικότητος ἡμῶν κεῖται ἐν ἡμῖν αὐτοῖς· εἰς ἡμᾶς ἐναπόκειται καὶ μάλιστα εἰς τὴν φίλην νεότητα, ν' ἀποδείξωμεν καὶ νὰ μαρτυρήσωμεν ἐνώπιον ὅλου τοῦ κόσμου, ὅτι εἴμεθα ἀπόγονοι τῶν ἀθανάτων Ἑλλήνων, διὰ διαγωγῆς, διὰ χαρακτῆρος, δι' ἀρετῶν, δι' ἔργων ἀληθῶς Ἑλληνικῶν.»

Θ.

ΠΟΙΗΣΙΣ.

Ο ΝΕΚΡΟΣ ΙΠΠΟΤΗΣ.

(Κατὰ τὸ Λαϊκόν.)

(Ἀφιερῶται τῇ Μαρίᾳ.)

Τὴν νύκτα ὁ ἵπποτης· Ἀζ τὸν ἵππον του λαμβάνει,
Κ' εἰς τὴν πατρίδα τὴν αἰγὴν τῆς νέας Ἑλσῆς φθάνει.
Τοὺς ἀρραβῶνας του τελεῖ, πλὴν μὴν παρήλθε μόνον,
Κ' ὑπὸ τὴν μαύρην γῆν ὁ Ἀζ κοιμᾶται τῶν ὀρμύωνων.
Ἡ Ἑλση κλαίει, καὶ σκληρῶς τὴν κεφαλὴν της κρούει·
Ὁ Ἀζ, ἀπὸ τὴν κλίνην του τὴν κάτω τὴν ἀκούει.
Τὰ ἐσπαρμένα του ὀστέα μετὰ σπουδῆς συναρίζει,
Τὰ συναρμύζει τρίζοντα, τοὺς σκώληκας τινάζει,
Κ' ἐγείρεται τὸ φέρετρον λαμβάνων εἰς τὸν ὄμον,
Καὶ βαίνει πρὸς τῆς παλαιᾶς ἀγάπης του τὸν δρόμον....
Κτυπᾷ μὲ τὸ φορεῖον του τοῦ οἴκου της τὴν θύραν.
— Ἀνοιξον, Ἑλση! ἔκραξε, πρὸς τὴν παρθένον χήραν.
— Ἄν εἶσαι σὺ ὁ ἴδιος, ἐκεῖνος ἐὰν εἶσαι,
ῶ! τοῦ Χριστοῦ τὸ ὄνομα νὰ εἴπῃς μὴ ἀρνήσῃ!
— Ἀνοιξον, κόρη! τοῦ Χριστοῦ τὸ ὄνομα προφέρω·
Μ' ἐκούρασεν ὁ οἶκος μου ὃν εἰς τοὺς ὤμους φέρω.
Ὁ ἔρως ὑπερίσχυεν· ἀνοίγει παραφόρως
Τὴν θύραν, καὶ ὁ ζοφερός εἰσῆλθεν ὁδοπόρος. . .
Πλήρης χαρᾶς εἰς τὴν λευκὴν τὸν ἔθλιβεν ἀγκάλην.
— ῶ Ἀζ! εἶσαι ὁ ἴδιος! μοὶ ἀπεδόθης πάλιν. . .
Εἶν ἀληθές, εἶσαι νεκρός, σὲ ἤλλαξε τὸ χῶμα,
Πλὴν τώρα, τώρα, σ' ἀγαπῶ πλειότερον ἀκόμα!
Δὲν ἤνοιξε τὰ χεῖλη του. . . ἀφῆκε τὸ φορεῖον,
Κ' εἰς τὴν ἐστίαν ὥρμησε νὰ θερμανθῇ πλησίον. . .
Ἐνηγκαλίσθη τὴν πυρὰν, κ' ἤκούετο ὁ ἦχος
Κροτούντων τῶν ὀδόντων του ἀπὸ θανάτου ψύχος. . .
— Ἑλση! — ῶ! λάλει· ἀνοιξον τὰ κεκλεισμένα χεῖλη,
Καὶ πάντοτε ὀμίλει μου, καὶ πάντοτε ὀμίλει!
— Ἀπέμαθον νὰ ὀμιλῶ! ἐκεῖ δὲν ὀμιλοῦμεν. . .
— ῶ Ἀζ! — Μόνον πλανώμεθα καὶ τὸν θεὸν ζητοῦμεν.
— Λάβε με, λάβε με μὲ σέ! ὦ Ἀζ μου, εὐσπλαγχνία!
— Εἶναι στενὰ, πολλὰ στενὰ καὶ ψυχρός, καὶ σκοτία!
— Ἀλλοίμονον· εἶναι βαρὺ τὸ χῶμα εἰς τὸ μνήμα;
— Πολὺ βαρὺ· ὅμως πολλὸ βαρύτερον τὸ κῆμα. . .
Εἶπέ με, Ἀζ, ἀγάπη μου, ὑπὸ τὸ μαῦρον χῶμα,
Τί κάμνεις, τί, εἰς τὸ ψυχρὸν καὶ ζοφερόν σου σῶμα;
— Ὅταν δὲν κλῆρας μοῦ κοσμοῦν τὸ φέρετρον μυρσῖναι,
Ἄλλ' ὅμως πλῆρες αἵματος· ὁπότεν κλαίεις εἶναι. . .
— ῶ! σίγα! — Ἑλση, λέγε με, ὁ ἥλιός σας κόρη,
Ἐξέρχεται ὡς ἄλλοτε καὶ λάμπει εἰς τὰ ὄρη,
— Ναὶ λάμπει! — Ἡμεῖς ἥλιον δὲν ἔχομεν. . . ἀκόμα
Θερμαίνει καὶ ζωογονεῖ πᾶν παγωμένον σῶμα;
— Θερμαίνει μόνον εὐτυχεῖς! ἡμεῖς δὲν μᾶς θερμαίνει!
Κ' ἔχετε ῥόδα πάντοτε, ὦ Ἑλση πεφιλημένη;
Τὴν ἐβόλπε, τὴν ἐβόλεπε μὲ τὸ βαθὺ τοῦ ὄμου·
Ἐξαίφνης· — Ἑλση, ἔκραξε, μὲ ἀγαπᾷ· ἀκόμα;
Ἡ κόρη εἰς τοὺς κόλπους του θρηνοῦσα ἐβυθίσθη,
Καὶ ἡ ζωὴ τὸν θάνατον θερμῶς ἐνηγκαλίσθη.
Τότε φωνὴ ἀντήχησεν ἐν μέσῳ τῶν ἀνέμων·
Ἠγέρθη, τὴν ἀπώθησε, καὶ ἠκροῦτο τρέμων. . .

—Μὲ κράζει, εἶπεν, ὁ λευκὸς ἀλέκτωρ ἀπὸ κάτω.
 Μὲ λέγει, «ὅτι τὴν ζωὴν ἦν ἔκλειψα ταράττω...»
 Πηγαίνω, μὴ τὸν ἄρχοντα τοῦ σκότους παροργίσω.
 ὦ, πόσον εἴσθε εὐτυχεῖς οἱ μένοντες ὀπίσω...
 Ἡ Ἐλση τὸν ἐμπόδισε μ' ἀπελπισίας σχῆμα.
 — Μὴ κλαίης, μὴ! εἶναι βαρὺ, εἶναι μεγάλον κρίμα!
 Ἄφες νὰ φύγω, μὲ καλοῦν, ἀντήχησεν ἡ ὥρα.
 Ἀκούεις; καὶ ὁ ἐρυθροῦς ἀλέκτωρ κράζει τώρα.
 Ἐπὶ τῶν ὤμων ἔλαθε καὶ πάλιν τὸ φορεῖον,
 Καὶ προχωρεῖ κλονούμενος πρὸς τὸ νεκροταφεῖον.
 Ἦτον ἀπαρηγόρητος, διότι ἡ μνηστὴ του,
 Ἀπεγνωσμένη, κλαίουσα, ἐβάδιζε μαζί του...
 Καὶ ὅταν, ὅταν ἔφθασαν τὸ μέλαν δάσος, ὅτε
 Ἐφάνησαν τὰ μνήματα, υπερφύεις ἱππόται,
 Κεκαλυμμένοι σάβανα λευκότερα χιόνος,
 Ἰππευον ἱππων σκελετοὺς κ' ἐκάλαζον ἀφώνως...
 Τὸ δάσος ἔγμε στείων καὶ τὸ νεκροταφεῖον,
 Ὅπότεν εἰς τὸν τάφον του ἐστάθησαν πλησίον.
 — Ἀκουσον Ἐλση! μὴ θρηγῆς, ἀγάπη μου, ματαίως.
 Κ' ἰδὲ, ἰδὲ τὸν οὐρανὸν ὅπως εἶν' ὠραίος!
 Ὅτε ἡ κόρη ὕψωσε τὸ ἔνδοχρόν της βλέμμα,
 Ἐκεῖνος εἰς τὸ μνήμα του εἰσέδυσεν ἥρεμα...
 Ὅτε τὸ κατεβίβασε τὸν Ἄζ δὲν εἶδε πλέον,
 Ἐθρήνει μόνον ὁ βορρᾶς εἰς τὰς ἰτέας πνέων!
 Κ' ἐστράφη μὲ κλονούμενον εἰς τὴν οἰκίαν βῆμα.
 Παρῆλθε μὴν, καὶ ἤνοιξαν καὶ δι' ἐκεῖνην μνήμα.

ΑΧΙΛΛΕΥΣ ΠΑΡΑΣΧΟΣ.

ΤΟ ΘΗΣΕΙΟΝ

καὶ

ΟΝΑΟΣ ΤΟΥ ΑΡΕΩΣ.

Ὁ πρὸς Βορέαν τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἐν μέσῳ δὲ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τοῦ Διπύλου κείμενος ἐξάστυλος Δωρικὸς ναὸς, ὁ πρῶτον τιμώμενος ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀγ. Γεωργίου, τὴν σήμερον ὀνομάζεται κοινῶς παρὰ πάντων *Θησεῖον* 1). Ἐρευνῶντες δὲ, εἰς τί στηρίζεται ἡ προσηγορία αὕτη, εὕρισκόμεν, ὅτι χρεωστέεται εἰς μόνην τὴν παρατήρησιν τοῦ ὅτι ἐξ ὀκτωκαίδεκα μετοπῶν 2), ὅσαι, δηλαδὴ

Σημ. Χρυσάλ. Ὑπὸ πολλῶν λογίων παρακινήθεντες ἀναδομοσιεύομεν σήμερον ἀρχόμενοι ἐν τῇ Χρυσαλλίδι τὴν ἀξιόλογον ταύτην περὶ Θησείου πραγματείαν τοῦ περιεκτοῦς Λ. Ῥοσσίου τοῦ καὶ καθηγητοῦ τῆς ἀρχαιολογίας χρηματίζαντός ποτε ἐν τῷ Ἑθνικῷ Πανεπιστημίῳ.

1) Ὑπὸ τίνος πρῶτον εἰσῆλθη ἡ ἀδέσποτος αὕτη ὀνομασία, ἀγνοοῦμεν. Ἀπαντῶμεν δὲ αὐτὴν ἤδη εἰς τὰς περιγήσεις τοῦ Οὐ ἤ λ ε ρ καὶ τοῦ Σ π ὶ ν, ὅστινες ὀνομάζουσι τὸν ναὸν ἄνευ περαιτέρω παρατηρήσεως ναὸν Θησεῖος· ὥστε φαίνεται ὅτι ἤδρον τὸ ὄνομα ἤδη ἐν χρήσει.

2) Τὸ ὄνομα μετόπη δὲν εὐρίσκεται μὲν εἰς τοὺς σωζομένους Ἑλληνας συγγραφεῖς· πλὴν ὁ Βιτρούβιος (de Architect. 4, 2) ἐτυμολογεῖ αὐτὸ τόσον σαφῶς, ὥστε δὲν

ἔχουσι τύπους ἐπειργασμένους, αἱ ὁκτὼ (ἀνὰ τέσσαρας ἐφ' ἑκατέρας μακρὰς πλευρᾶς) εἰκονίζουσιν ἀγῶνας τοῦ Θησεῖος, ἐν ᾧ αἱ πρὸς Ἀνατολὰς ὑπὲρ τὴν εἴσοδον δέκα μετόπαι παριστάνουσιν ἄθλους τοῦ Ἡρακλέους. Ὁμολογῶμεν, ὅτι ἀπόδειξις ἀδυνατωτέρα δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ! Οἱ τύποι τῶν μετοπῶν εἰς τοὺς ἀρχαίους ναοὺς εἶναι σχεδὸν ἀπλῶς ἀρχιτεκτονικὰ καλλωπίσματα 3)· ὅθεν δὲν ἔχουσιν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, εἰμὴ ἑμμεσόν τινα, πολλάκις δὲ μηδεμίαν σχέσιν μετὰ τοῦ τιμωμένου εἰς τὸν ναὸν θεοῦ. Μεταξὺ τῶν ἐξήκοντα περὶ μετοπῶν τοῦ Παρθενῶνος, ὅσαι ἐκ τοῦ συμπαντος ἀριθμοῦ τῶν 92 εἰσέτι διακρίνονται, ἡ ἐκ τῶν διαγραφῶν τοῦ Βέλγου Καρρέως γνωρίζονται, μόλις ἡ μὲν καὶ ἡ δὲ ἀπ' εὐθείας ἀνήκουσιν εἰς τὴν Ἀθηνᾶν· αἱ δὲ λοιπαὶ παριστάνουσι Κενταυρομαχίας, ἄθλους ἡρώων, γυναικῶν ἀρπαγὰς καὶ ἄλλα ἀντικείμενα, τὰ ὑποῖα οὐδαμῶς συνδέονται μετὰ τῆς παρθένου θεοῦ 4), εἰμὴ διὰ τοῦ πολλὰ χαλαροῦ καὶ ἀνεμμένου μίτου τῆς γενικῆς τῶν Πανελλήνων καὶ τῆς ἰδιαίτερας τῶν Ἀθηναίων μυθολογίας. Αἱ μετόπαι τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ ναοῦ τοῦ Διὸς, ἐξ ὧν τινὲς ἀνευρέθησαν ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς ἐπιτροπῆς, εἶχον ἐπειργασμένους τοῦ Ἡρακλέους τοὺς ἄθλους 5). Οἱ αὐτοὶ δὲ ἄθλοι ἦσαν καὶ περὶ τὸν ἐν Σπάρτῃ ναὸν τῆς Χαλκιοῖκου Ἀθηνᾶς 6). Τῶν ἐν Σελινούντι ναῶν εὐρέθησαν τοῦ μὲν δύο μετόπαι, ἐν αἷς ὁ Ἡρακλῆς μετὰ τῶν Κερκώπων, καὶ ὁ Περσεὺς φονεύων τὴν Γοργῶν, τοῦ δὲ πλείοτεροι, ἐν αἷς ὁ Ἀκταίων περιβεβλημένος ἐλάφου δοράν, ὁ Ἡρακλῆς μετὰ τῆς Ἰππολύτης, ὁ Πάλλας καὶ ἡ Ἀθηνᾶ, καὶ ἄλλα ἀντικείμενα 7)· ἀλλὰ τίς

μένει ἀμφιβολία, πῶς πρέπει νὰ γράφηται. Παραβ. περὶ τοῦ εἰρημένου χωρίου τοῦ Βιτρούβιου τὰς παρατηρήσεις τοῦ Β ρ ο ε ν ὁ σ τ ε ὁ, Voyag. II, p. 137.

3) Σῳζεται π. γ. εἰς τὰς Ἀμύκλας μετόπη (ὡς φαίνεται, τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος), ἔχουσα μόνον βούκρανον ἐπειργασμένον· ἄλλαι τινὲς ὁμοιοὶ εἰς τὴν ἐν Ἴω ἑκκλησίαν τῆς Ἀγ. Τριάδος, ἐφ' ᾧ ἐν ἀλλὰς βούκρανα καὶ ἀνθῆμα· πάλιν ἄλλη ἐν Ἱ. Ἀνάφη, ἐφ' ᾗ ἐπειργασία καλῆ (rosette).

4) Τίς θέλει ἀρνηθῆ, ὅτι εἰκόνας γυναικῶν ἀρπαζομένων παρ' ἀκολάστων Κενταύρων, εἶναι παράδοξος καὶ σχεδὸν ἀτοπος κόσμος ναοῦ τῆς κατ' ἐξοχὴν παρθένου Ἀθηνᾶς; Καὶ ἐὰν τυχὸν ὅλου τοῦ Παρθενῶνος δὲν περιῆσαν ἄλλα λείψανα, παρὰ ταύτας τὰς πέντε μετόπας, τίς ἤθελε συμπεράνει ἐξ αὐτῶν, ὅτι ἀνήκουσιν εἰς ἱερὸν τῆς ἀγνῆς καὶ ἀδμάστου παρθένου;

5) Πausan. 5, 10, 2, Expéd. scientf. de la Morée, pl. 74, — 78.

6) Πausan. 3, 17, 3.

7) Serradifalco, Antichità della Sicilia, II, tav. 25-34.